

Nana, litna muorra

DAVVISÁMEGIELLA

Nana, litna muorra -minidáiddaskáhpe čuoddjilis, poehtalaš namma sáhtta govvidit muora luonddu konkrehtalaččat, muhto maiddái symbolalaččat. Mo dakkár muorra dovdo? Gos dan jietna čuodjá? Mo duostá leat nanus ja linis, guoskat ja šaddat guoskkahuvvot?

Nana, litna muorra govvida olbmo oktavuodâ lundui, su lunddolaš dárbbu guoskkahit ja ovdanbuktit dovdduidis, sihke suokkardallama ruovttu ja váimmu orrunsajis. Nama duohken lea dáiddár **Jouni S. Laiti**, guhte plánii minidáiddaskáhpe ollisvuodâ ja ollašuhtii dasa laktáseaddji dujiid. Ráp-artista **Yungmiqu** nappo **Mihkku Laiti** gávnnaí inspirašuvnna ollisvuodâs ja ráhkadii dasa musihka, man sáhtta guldalit QR-koda bokte.

Dálááigge sámedáidaga stuorračájáhus *Eanangiella* devddii Oulu dáiddamusea čájáhussáliid álgojagis 2026. Seamma áiggiid *Nana, litna muorra* -minidáiddaskáhpe gárvánii Oulus ja Anáris, ja dan luoikan vuolleskuvllaide gullá Oulu musea- ja dieđaguovddáža guovllulaš vástumuseabargui.

Davvisámegiela rávagihppaga sáhtta viežžat Oulu dáiddamusea neahttasiidduin.

Oulus cuorománus 2026
Tuija Visuri, Oulu dáiddamusea
vástumuseadutki

Nana, litna muorra -minitaidekaapin sointuva, runollinenkin nimi tarkoittaa vahvaa, lempeää puuta. Miltä sellainen puu tuntuu? Missä sen ääni soi? Kuinka uskaltaa olla vahva ja lempeä, koskettaa ja tulla kosketetuksi?

Nana, litna muorra kuvastaa luontoyhteyttä, ihmisen luontaista tarvetta koskettamiseen ja tunteiden ilmaisuun sekä pohdintaa kodista ja sydämen paikasta. Nimen takana on taiteilija **Jouni S. Laiti**, joka suunnitteli minitaidekaapin kokonaisuuden ja toteutti sen taideteokset. Teosten inspiroimana rap-artisti **Yungmiqu** eli **Mihkku Laiti** loi musiikin, joka on kuunneltavissa QR-koodin kautta.

Saamelaisen nykytaiteen suurnäyttely *Eanangiella* – *Maan kieli* valtasi Oulun taidemuseon näyttelysalit alkuvuodesta 2026. Samaan aikaan *Nana, litna muorra* -minitaidekaappi valmistui Oulussa ja Inarissa, ja se kiertää alakouluissa osana Oulun museo- ja tiedekeskuksen alueellista vastuumuseotyötä.

Oulussa huhtikuussa 2026
Tuija Visuri, Oulun taidemuseon
vastuumuseotutkija

Nana, litna muorra -minitaidekaapi čeyjee, tivtâlâš nommâ uáivild noonâ, linnâ muorâ. Magarin taggaar muorâ tobdo? Kost ton jienâ čuájá? Maht tuostâđ lede nanos já lines, kuoskâttid já kuoskâttud?

Nana, litna muorra kovvee luándukoskâvuodâ, ulmuu luándulii táárbu kuoskâtmân já tobdoi čäittimân sehe suogârdállâm pääihist já vááimu saajeest. Noomâ tyehin lii taaidâr **Jouni S. Laiti**, kote vuávái minitaidekaapi ubâlâšvuodâ já olášutij ton taaidâtuojijd. Tuojij inspiraatiost ráp-taaidâr **Yungmiqu** adai **Mihkku Laiti** raahitij muusik, mon puáhtá kuldâlâđ QR-koodi peht.

Sämmilii tááláštáiduu stuorrâ čáitâldâh *Eennâm kielâ* vâldidij Oulu taaidâmuseo čáitâldâhsalijđ algâivveest 2026. Siämmást *Nana, litna muorra* valmâštui Oulust já Anarist, já tot jotâ vyeliškoovlân Oulu museo- já tiedâkuávdâá kuávlulii ovdâsvástâdâsmuseopargo uássin.

Taat ravâvihko lii luodimnáál nuorttâlâškielân Oulu taaidâmuseo viermisijđoin.

Oulust cuáguimáánust 2026
Tuija Visuri, Oulu taaidâmuseo
ovdâsvástâdâsmuseotutkee

Nana, litna muorra -miničäppös-škaapp čuđjji, joba tiivtnallšem nõmm miârkkšââvv nân, tee'mes muor. Mâkmen nâkam muorr tâbđdai? Ko'st tön jiõnn čuâjj? Mä'htt tuástt lee'd nân da tee'mes, kuoskted da šõddâđ kuosktum?

Nana, litna muorra suei'mkrâstt luättõhtvuod, oummu luâđlaž taarb kuosktumšâ da tobddji õlmmumšâ di tu'mmstõõllmõõžž põõrtâst da vääim pääi'kest. Nõõm tue'kken lij čäppõsnek **Jouni S. Laiti**, kââ'tt plaanii miničäppös-škaapp obbvuođ da tuejjii tön čäppõstuâjaid. Čäppõstuâjai inspirâ'stem rap-artistt **Yungmiqu** le'be **Mihkku Laiti** tuejjii musiikk, kââ'tt lij kuvddlemnalla QR-kood pääi'k.

Sää'm ânn'jõžčäppõõžž jõnnčuâjtõs *Jânnamkiõll* va'lddji Oulu čäppõsmuseo čuâjtõslõõnjid alggee'jjest 2026. Seamma ääi'j *Nana, litna muorra*-miničäppös-škaapp valmštõõvi Oulust da Aanrest, da tõt jââtt vue'llškooulin Oulu museo- da tiõđkõõškõõžž vooudlaž vasttõsmuseotuâj vue'ssen.

Tât vuâ'ppõsvihkk lij laaddâmnalla nuõrttsää'mkiõ'lle Oulu čäppõsmuseo ne'ttseeidain.

Oulust njuhččmannust 2026
Tuija Visuri, Oulu čäppõsmuseo
vasttõsmuseotu'tkkee

Mii lea minidáiddaskáhpe?

Oulu dáiddamusea buvttadan sámedáidaga minidáiddaskáhpe, man ollisvuoda **Jouni S. Laiti** ja **Mihkku Laiti** leaba ovttas ollašuhtán, lea oaivvilduvvon vuolleskuvllaid geavahussii.

Loga dán gihppaga ovdal go oahpásmuvat minidáiddaskáhppii joavkkuinat. Gihpa sisttisdoallá rávvagiid mo skáhpe galgá buktit ovdan ja mo dasa oahpásmuvvat.

Várre skáhppii doarvái saji. Skáhpe allodat lea 32,5 cm, čiknodat 29,5 cm, govdodat gokčon uvssaiguin 42 cm ja rabas uvssaiguin 84 cm.

Juos dárbbasat veahki dahje almmuhat váilevašvuodain, váldde oktavuoda: tuija.visuri@ouka.fi, 044 703 7453

Maid dát gihpa sisttisdoallá?

Gihpa, man dál doalat gieđas, sisttisdoallá minidáiddaskáhpe geavahanrávvagiid. Gávnnat das dieđu dáiddáriid ja dujiid birra, ja maiddá bargobihtáid ja doaibmajurdagiid minidáiddaskáhpe guorahallamii.

Bargobihtát leat evttohusat sierra vugiin guorahallat dujiid ovttas mánáiguin. Dat geasuhit ságastallat ja vásihit dáidaga iešguđetlágan vugiiguin. Bargobihtáid sáhtta heivehit nu ahte dat vástidit joavkku gáibádusaid ja dain sáhtta válljet mielamiel bihtážiid. Bargobihtáid dovda alit ja oránša ceakkosázuin.

Máttut ellet mis lea Sámemusea Siida buvttadan diedalaš teaksta man gávdna gihppaga loahpas. Das mitaluvvo sámiiid, sámekultuvrra, Sámieatnama ja sámegielaid birra.

Gihppaga sáhtta viežžat anáraš-, nuortalaš- ja davvisámegillii Oulu dáiddamusea neahttasiidduin. Gávnnat QR-kodaid jorgaluvvon veršuvnnaide dán gihppagis.

Minidáiddaskáhppii gullá:

- Guokte uvssa mat rahpasit.
- Gurot uvssas leat **materiálačájáanasat** bohccočoarvvis ja soahkebáhkis. Daidda ii oaččo guoskat.
- Olgeš uvssas lea **QR-koda Yungmiq Vuorddán-bihtái**. Sáhtat váldit koda gova fiehttorusttegiin ja guldat bihtá mii rahpasa liŋkka bokte. Vállje, guldatgo bihtá neahttaloganis vai Dropbox-applikašuvnnas. Neahttalogan ii gáibit logget sisa dahje viežžat applikašuvnna.
- Okta ceakkolodá, mas gávdno **risku**. Lodá nuppe bealde lea govva dáiddár Kirsí Máret Palttos čijadeamen riskkuin.
- Golbma lodá, main leat sierra duojit: **guksi, báhkki man sáhtta guoskat** ja **dolgeniibi**.
- Fievrridankássa alimus suddjenplastihkkii báhkkejuvvon **Bohccočoarvebihtáspeallu**.

Minidáiddaskáhpe geavahanrávvagat

Skáhpe ja lodáid oažžu gieđahallat dušše ollesolmmoš. Gieđahala minidáiddaskáhpe várrugasat. Duojit leat rašit iige daidda oaččo guoskat – livttis báhkki, man oažžu njávkat čábbát, lea spiehkastat.

Bija minidáiddaskáhpe beavddi dahje eará alla dási ala. Guorahallet skáhpe ollisvuotán ovdal go rahpabehtet uvssaid dahje álgibehtet guorahallat lodáid dujiid. Dasgo skáhpe lea smávis, dan ferte dutkat lagabus. Skáhpe duodjelodáid sáhtta rohttet olggos ovdamearkka dihte beavddi ala. Rohttet oažžu dušše dasa oaivvilduvvon čoarveosiin ja loktet fas dušše lodá muorraosiin.

Sihkkarastet geavaheami maŋŋá, ahte buot oasit leat rivttes sajiin gárvvisin čuovvovaš geavaheaddjiide.

Minidáiddaskáhpe dáiddárat

Jouni S. Laiti

Dáiddár Jouni S. Laiti (r. 1965), guhte lea Ohcejogas eret, ássá ja bargá Anáris. Son lea árbevirolaš duojár. Laiti lea ollesolmmožin leamašan olu mielde boazodoalus, lihkadan luonddus, guolástan ja murjen. Su dáidagis deivet sámiid árbevirolaš eallinvuogi ja otná servodaga earálágan árvvut.

Dáiddalaš bargamis Laiti atná ávkin iežas vásáhusaid rievdadeaddji birrasis ja áicamiid otnábeaivve olmmošvuodas. Su dáidaga estetihkka ja vuogit vuodđuduvvet sámiid duodjeárbevrrui.

Čiekŋalis luonddu gudnejahttin stivre Jouni S. Laiti, ja son deattuha gudnejahttit oktasaš eallima mearkkašumi oktan birrasiiguin. Dáidagiinnis Laiti oassálastá servodatlaš ságastallamii ja deattuha mo luonddu ja industriija leat dávjá vuostálaga.

Jouni S. Laiti dujiide laktáseaddji teavsttat leat merkejuvvon rávagihppagis vilges dolgeniibbiin, mii lea alit vuoddu alde .

Mihkku Laiti

Yungmiqu nappo Mihkku Laiti (r. 2002) lea sápmelaš ráp-artista ja Ohcejogas eret. Son ovttastahtta iežas musihkas davi ráp-musihka šuoŋaid ja elemeanttaid elektronalaš musihkas.

Su karriera áigge Mihkku Laiti lea dahkan musihka dovddus sámeartisttaiguin, dego Ailu Vallein, Amociin ja Niillas Holmbergiin. Laitis lea maid dái govvejuvvon dokumentára *Guovssahasaid ráppár* (suom. Revontulten räppäri, 2023).

Yungmiqu musihkas ovtastuvvojit servodatlaš temát ja su iežas vásáhusat, dego davvi- ja máttaguovllu gaskavuohta, sámeidentitehta, sámegiella ja nuorra artistta bajásšaddan. Mihkku Laiti buktá ovdan vehádatkultuvrras eallima gažaldagaid ja deattuha leat rámis iežas ruohtasiin.

Mihkku Laiti musihkkabihtta laktáseaddji teavsttat leat merkejuvvon rávagihppagis vilges skearročuojanasain, mii lea oránša vuoddu alde .

Materiálačájanasat

Minidáiddaskáhpe uvssas leat rastá ja miehtut čuhppon bohccočoarvebihtát ja rastá čuhppon bihttá soagis. Dáiddár lea atnán ávkin bohccočoarvvi ja soahkebáhkiiid minidáiddaskáhpe dujiin.

Báhkkit leat muorrunngguid šattalmasat, mat sáhttet hábmet miellagiddevaš ja čappa hámiid. Ále guoskka materiálačájánaide.

Diehtu čorvviin

Suoma luonddus ellet mánggalágan ealgaellit: ealggat, bohccot, ruoigut ja gottit. Daid dovda čorvviin mat šaddet gorggohallama várás. Eanemus šlájaiguin čoarvvit šaddet dušše varrásiidda. Čoarvvit gahččet oktii jagis, muhto sadjái šaddet ain stuorát čoarvvit.

Čoarvvit leat seamma oktagaslaččat go suorbmaluottat, dasgo dain sáhttá oaidnit oktagasa givrodaga, rávisvuođa ja dearvvasvuodadili. Juos gávnnat čorvviid luonddus de oaččot lága mielde váldit daid alcet. Bohccočoarvi lea máilmmi johtileamosit šaddi dákteávnas. Nuorra bohcco čoarvvi váimmus lea álggus dimis, muhto áiggi mielde varrajohtu bisána ja čoarvvi váimmus goiká ja garrá. Bohccočoarvvi iešguđet osiin leat sámegeielain sierra namahusat.

Bohccočoarvebihttáspeallu

Bargobihtá sáhttá bargat bárralágaid dahje smávvaajoavkkuin. Oahpaheaddji bidjá bohccočoarvvi bihtáid beavddi ala, man guoras smávvaajoavkkut fitnet vurrolágaid čohkkemin bihtáin ovttá bohccočoarvvi. Juos dárbbáša, de gávnnat veahkegoa gárvves čoarvvis. Joavku seaguha bihtáid ovdal go ođđa joavku bohtá.

Guksi

Guksi, mas lea luoddaneapmi, govvida dáiddára mielde eahpedievaslašvuoda ja ahte muhtun ášši lea gaskan. Guvssi, mas lea vihki, ii sáhte geavahit dan rivttes dárkkuhussii nappo lihttin mas sáhtta juhkat. Goittotge dat lea čappa ja divrras birggas. Maiddái mii olbmot leat divrasat, vaikko muhtumin dovdo ahte mis leat vigit dahje mii eahpelihkostuvvat mas nu.

Guvssi duddjon

Gehččet video, mas duodjemeašttir Ilmari Laiti bagadallá su oahppi Sami Laiti guvssi duddjomis. Suokkardallet ovtas čuovvovaš gažaldagaid.

Makkár lea sámiiid doaladupmi lundui?

Mat bargomuttut guvssi duddjomis leat?

Mo ovddit vásáhusat doibmet dehálaš oassin sámiiid duodjeárbevieru?

Video: Sámi oahpahušguovddáš (2011):

Doložis duddjojuvvon <https://www.youtube.com/watch?v=NRjMX2HPHGY>

Bistu 18 min. Video gielat: davvisámegiella, suomagiella. Oassi lea tekstejuvvon suomagillii.

Buohkaidrievttit

Luonddumurjjiid, guobbariid ja ráfáidahtekeahtes šattuid čoaggin gullá buohkaidrivttiide. Sámmáliid, jeahkáliid sihke goikan ja gahččan muoraid ferte goittotge guođđit ráffái.

Oahpásmuvvet buohkaidrivttiide:

<https://www.luontoon.fi/se/aktivitehtat/vanddardeapmi-and-olgolihkadeapmi/buohkaidrievttit> – Neahttasiiddu gielat: davvisámegiella, anárašgiella, suomagiella, eangalasgiella.

Dahket teastta buohkaidrivttiin:

<https://smy.fi/quizzes/jokaisenoikeudet/> – Neahttasiiddu gielat: suomagiella, ruotagiella, eangalasgiella.

Mohkki lundui

Vulget lagaš meahccái váccašit. Mohki loahpas juohkehaš váldá luohkkái ovtta luonddumateriála, dego geađggi, bihcabáhcaha dahje doddjon oavssi. Guorahallet ártnaid luohkás ja hábmejhket dain ártegis figuvrraid málaiguin, gággásiiguin ja láiggiiguin. Sáhttibehitet hutkat figuvrraide namaid ja čállit daid iešvuodaid, biebmodoaluid ja orrunsiid birra. Mas figuvra ballá ja maid dat ráhkista? Makkár lea dan dábálaš beaivi?

Báhkki man sáhtta guoskat

Dán duoji ráhkadettiin dáiddár jurddašii olbmo dárbbu guoskat ja šaddat guoskkahuvvot. Mo duodji dovdo? Mo dan sáhtášii guoskat?

Dáiddár hutkkai minidáiddaskáhppii nama *Nana, litna muorra*. Namma lea davvisámegielat ja sáhtta govvidit muora konkrehtalaš ja symbolalaš mearkkašumi.

Njávkka mu

Čohkkájehekke láhtái rieggái. Sáhtat speadjalastit sániid ja lohkat hoahkama moadde háve. Hoahkama áigge lea lohpi gokčat čalmmiid ja njávkat iežas gieđa. Oahpaheaddji váldá báhki lođá minidáiddaskáhpes ja diktá oahppiid njávkat dan ráfis. Váruht ahte lođá ii gahča. Lođá, mas báhkki lea, sáhtta maiddái bidjat beavddi ala njávkama várás.

NJÁVKKA MU

Njávkka mu litnásit, njávkka mu nannosit

Njávkka mu čakčat, njávkka go suddada muohta

Govčča čalmmiid ja sustte, geahppasit deatte muođuide

Lean nanus ja linis - dál ja álo

Jorgaluvvon Eerika Arposalo divttas Silitä minua (2026)

Risku

Nissona gáktái laktáseaddji riskku lávggastagain lea bustávid ČSV oktiibidju, mii lea cealkkus man geavahit nannet sámeidentitehta, ja mearkkaša Čájet Sámi Vuoingja.

Lođá duogáža govas risku lea dáiddár Kirsi Máret Palto geavahas. Risku lea ráhkaduvvon muoras ja bohccočoarvvis. Lávggastagat leat riskku oasit, steažža lasttažat, mat árbevirolaččat ráhkaduvvojit silbbas.

Sodiid maŋŋá sámit measta masse gielaset ja kultuvrraset, dasgo sámemánát gárte vázzit suomagielat skuvllaid mat ledje dávjá guhkkín ruovttus. Sámis stáhtaid hárbehan ruoná kolonialisma, dego ruvkedoaimma, lea soardán davi luonddu ja sámiid árbevirolaš ealáhusaid.

1960-logus sámit álge gáibidit stáhtain vuoigatvuođaideaset eatnamiidda ja čáziide, muhto maiddái gillii ja kultuvrii. Sámegielas šattai fámuđuhtti dahkki nuorat sohkašulvii. ČSV lei sámenuoraidda siskkáldas dovddaldat, ovttaimelaččaid dovdomearka. Dat govvidii sámiid jaskes vuostálastima. Dovddaldat geavahuvvo ain.

Miellačájáhusgalbbat

Mánge čuovvovaš rabastaga gova juohkehaš oahppái. Govas lea riekkis juohke áššái man guorahallat. Álget gaskkamus rieggás ja jotket ain olggut rieggáide.

Rávve oahppiid guorahallat beaivválaš árgga. Maid sii áigot seailluhit ja maid muhttit? Maid áššiid fertešii muhttit dahje seailluhit din skuvllas, ruovttuguovllus dahje máilmmis?

Vállje mánngosis ovttá rieggá fáttá. Hábme iežat sávdaga moadde sániin. Makkár cealkkus dat sáhtášii leat ja makkár symbolalaš govva dasa heivešii? Hábme gova ja celkosa báhpárii. Čuoŋpa kartonjas gieđa mahtosaš miellačájáhusgalbba ja tevdne celkosa dasa ivdnebáhpáriiguin, riittaiguin, teiappain ja tuššaiiguin. Gidde loahpas galbba duohkáii teiappain bátnesoalluma, mas galbba sáhtá guoddit.

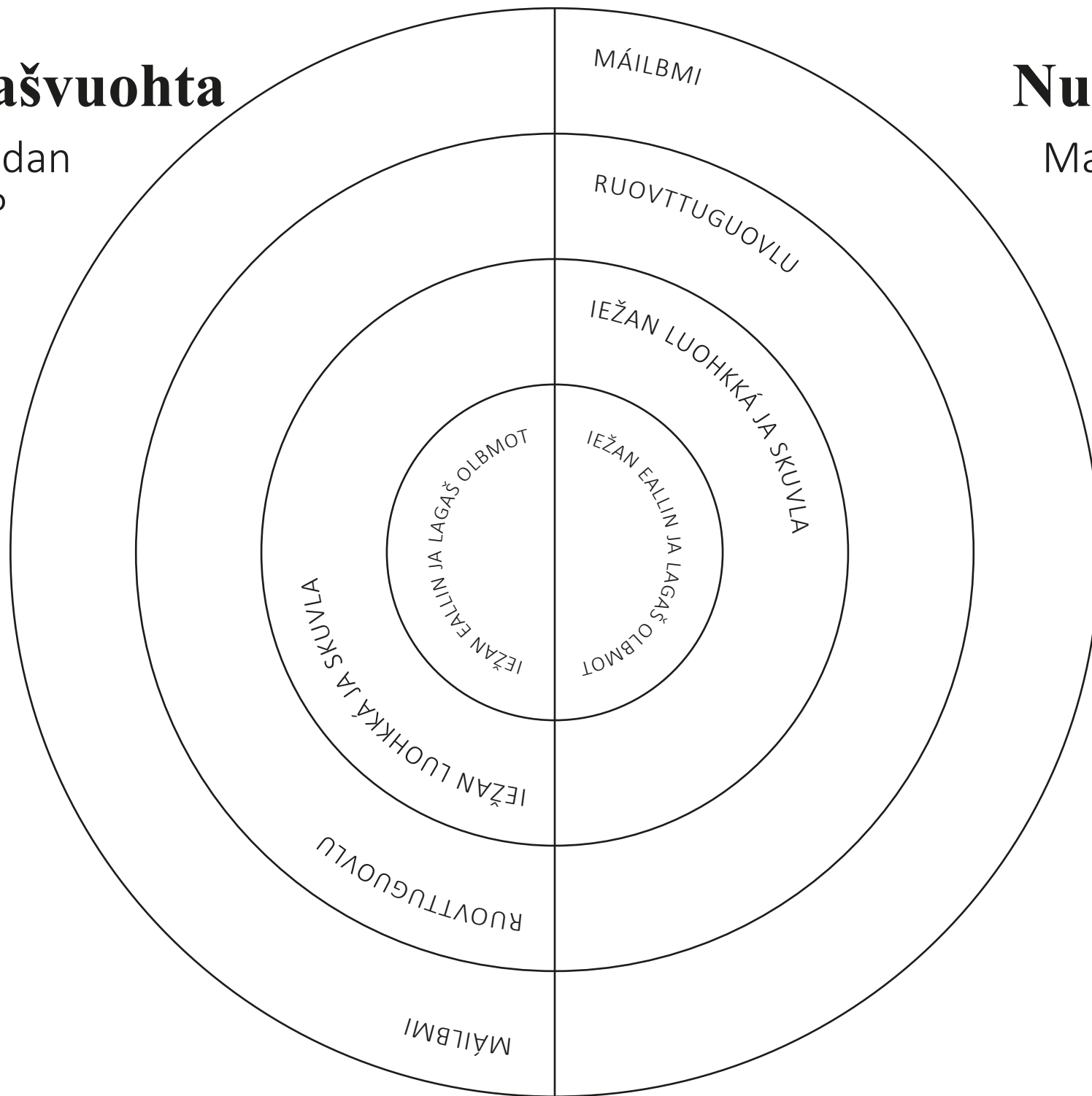
Sáhttibehtet hábmet duhppendáiggis dahje láirrás figuvrraid mat guddet galbbaid. Guoddi sáhtá leat olmmoš, ealli dahje muhtun eará ášši. Sáhttibehtet bidjat guoddiid galbbaiguin luohká lássalávddi ala dahje vaikko boradansálii.

Bissovašvuohta

Maid háliidan
seailuhit?

Nuppástus

Maid háliidan
muhttit?

Dolgeniibi

Dolgeniibi lea linis, hearki ja láđis bierggas. Rievtti mielde niibi, man ávju lea metálla ja bastil, lea geavatlaš atnubierggas – dainna goittotge sáhtá nájat suorpmaid ja dan sáhtá geavahit váralaš vearjun.

Dolgeniibbi máinnas

Guorahallet vuolimus lođa dolgeniibbi. Makkár jurdagat didjiide boahá dolggi ja niibbi ovttahttimis? Maidbat dolgeniibbiin sáhtášii bargat? Man dihtii dat lea oppa duddjojuvvon?

Dáiddár lea muitalan, ahte dolgi lea boares dolgečoggosis. Čále dolggis máidnasa. Gos dat lea boahán? Mo dat lea šaddan oassin dáiddára dolgeniibbi?

Metamorfosa

Gehččet, mo dáiddár lea ráhkadan duoji, mas ovtastuvvo dolgi ja niibi. Hutket earálágan hearvás oktiibijuid mat eai dábálaččat heive mangeláhkai oktii.

Juohkehaš vállje guokte spiehkaseaddji ášši dahje fáttá, main sáhtá ráhkadit miellagiddevaš oktiibiju sárggodettiin. Sárgosa sáhtá ollašuhhtit maidái golbma gova ráidun, mas vuosttas ášši nupástuvvá ain vehážiid mielde. Gaskkamus govvi boahá áššiid oktiisuddama muddu.

Minidáiddaskáhpe musihkka

Yungmiqu Vuorddán

Vuorddán muitala áibbašeamis, dan iešguđetlágan hámiin ja vugiin buktit dan ovdan. Bihtás mannat čađa iežas dovdduid giedahallama, ruovttu mearkkašumi ja dan mo muhtumin leat losses beaivvit. Dainge beivviin goittotge álo lohpalohpas ceavzá.

Yungmiqu lea dahkan davvisámegielaht bihtá minidáiddaskáhpe dujiid vuodul. Gávnnatgo bihtá lyrihkain čujuhusaid dujiide? Man ealli gulat vižardeamen bihtás?

Sáhtát speadjalastit sániid.

Váimmu báiki

Guldalehket Yungmiqu bihtá man gávdná QR-koda bokte. Sáhtát háliidettiin mánget dahje speadjalastit sániid. Guorahallet čuovvovaš gažaldagaid vuossárgagaid ja dasto joavkkus.

Mii báiki lea dutnje nu dehálaš, ahte dan sáhtášii gohčodit váimmu báikin? Mat áššit du mielas dahket ruovttu?

Guovssahasaid ráppár (suomagillii Revontulten räppäri)

Gehččet Revontulten räppäri -ealligova trailera ja guorahallet dan vuodul čuovvovaš gažaldagaid.

<https://www.youtube.com/watch?v=fYyCQhtbRyU>

Bistu 1 min 45 s. Ealligovva lea davvisámegillii, muhto tekstejuvvon suomagillii

Mii dus boahhtá stuorisin? Makkár ákkastallamat dus leat nieguidasat?

Mo du váhnemat dahje oahpes olbmot leat váikkuhan dahje isket váikkuhit du válljejumiide?

Čále alccet reivve logi jagi geahčái. Maid háliidivččet muitit dán agis ja maid sávašit logi jagi geahčái?

Revontulten räppäri -ealligovva gávdno ollásit Yle Areenas.

<https://areena.yle.fi/1-50889482>

Bistu 1 d 12 min. Vuolgá 1.4.2028

Vuorddán

Oainnán du nástečalmmiid jogas
Vaikko daid ii giige eará fuomáš
Gulan lottiid vižardeamen muorain
Dieđán mu ráhkis johtá togain

Eret mu giedain, guorosvuodas dievan
Muhto goittot das fuolatkeahtá mun dan dieđán
Vahku guovtti geahčen du lusa ruovttoluotta beasan
Muhto amma boadát ruovttoluotta jearan

Dan botta duddjon dutnje guvssa
Beivviid kaleandarii ruksen tuššain
Vuorddán du dego juovllaid unna mánná
Gii muora vuolde ođđa fiinna Stiga gávdná

Duddjon dutnje ođđa boahkána
Seammás go jiekŋa luoddana
Seammás go jiekŋa luoddana
Lea gidđa

Deiven du go ledjen eahpesihkkar, fas
Váttis idđes seanggas lihkkat, fas
Miella ii oba biso álo fárus
Nie geavvá go ii doarvái lihka, fas

Ii leat leamaš nie šat guhkes áigái
Spraymálen váimmu fielloáidái
Mielas ČSV gosa beare manange
Gosa beare manange

Oahpahala dovdat maid don dovddat
Ále fuolat sáhtte bargat dan maid ovttas
Dan maid mun ieš ohppen doppe min lovtas
Dan maid guođát maŋos gávnnat vel du ovddas

Čájet du jurdagiid, dasa geasa luohát
Vaikko orru váttis, nu jáhke dat lea duohta
Čálán daid sániid bajás, dutnje buot dajan
Gávnnat daid sániid jogas siste boahtala

Amma boadát vel ruovttoluotta
Amma boadát vel ruovttoluotta

Oainnán du nástečalmmiid jogas
Gulan lottiid vižardeamen muorain
Spraymálen váimmu fielloáidái

Ruoktu sáhtá leat maid doppe, gos don it ieš oba ása
Gean nu eará luhtte, dego dalle, juos gii nu olmmoš
geasuha du nu olu, ahte orru, ahte don it oba háliit
leat oba gosge eará sajis
Nu mun goit gohčodivččen ruovttu
Dat báiki, gos mun dovddan ráfi ja ráhkisvuoda
Báiki, gos mun dovddan mun beasan leat justa dat gii
mun lean
lige mu dárbbas neaktit, ahte mun lean gii nu eará,
gii mun lean
Joo, nie mun gohčodivččen ruovttu

Máttut ellet mis

Sápmelaččat – unnitlohku ja eamiálbmot nuppástuvvi birra

Sápmelaččat leat álbmot, mas lea oktasaš álgovuodu lassin iežas giella ja kultuvra. Veagadat ássá viiddes guovllus, mii lea duháhiid mehteriid govdošaš. Dát guovlu gohčoduvvo Sápmi. Sápmelaččat leat unnitlohku njealji stáhta guovllus: Suomas, Norggas ja Ruotas ja Ruoššas. Sápmelaččat leat Eurohpá uniovna guovllus áidna álbmot, mii lea dovddastuvvon eamiálbmogin.

Suoma sámeiguovlu gokčá Eanodaga, Anára ja Ohcejoga gieldmaid ja Sámi bálgasa guovllu Vuohču birra Soađegili gieldas. Sullii 10 000 sápmelaččas badjelaš bealli ássat sámiid ruovttuguovllu olggobealde. Sámiid alimus politihkalaš orgána lea Sámediggi, mii fuolaha sámiid kulturieštviejumis. Davviriikalaš sámeservoša vuodđun lea jurdda ovtta sámeálbmogis mángga stáhta guovllus. Sápmelaččat leat aktiivvalaččat eamiálbmogiid servošis, mii lea ahtanuššan máilmmiviidosaš fierpmádahkan 1970-logu rájes.

Sámi kultuvrras ellet lea nanu oktavuodas luondduin ja servošiin. Olbmo luottat dihttojit duoddagis máttarvánhemiid addin namain ja máidnasiin, eai nuge giddes bázaheamis. Giella, olmmoš ja ealahus gullet oktii: ealahus seailluha kultuvrra, muhto dat leat guktot sorjavaččat eatnamis ja dan buresveadjimis. Dát mearkkaša dásseárvvu luondduin, mas váldojuvvo dušše dat, mii dárbbášuvvo. Sámiid jahkečuđiid boares eallinhámi áitá gilvaledji eanangeaheamis turismmas gitta ruvkiide. Suoma bealde sámedikkis ii leat riekti mearridit sámiid árbevirolaš guovlluid eanangeaheamis. Sámiide eanangeaheami hálldašeamis lea goittotge sáhka olles kulturbirrasa vuodas, mii lea seammá dehálaš go sámeigielat ja eará kulturárbi.

Giella ja kultuvra

Suomas leat golbma ealli sámeigela, main davvisámeigielas lohkojuvvo áitatvuložin ja anáraš- ja nuortalašgiella erenomáš áitatvuložin. Go mánat sođiid maŋŋa sirdašuvve gierdoskuvllas suomagiela skuvlálágádusa oahpahussii, sámasaemmi játtai fámlaččat ja muhtumassii juoba boatkanii. Sámeigielat oahpahus vuodđoskuvllain vulggii johtui Ohcejogas ja Anáris 1970-logu beallemuttus, ja dán áigge sámiid ruovttuguovllus vuodđoskuvllain ja logahagain oázžu sámeigela oahpaha. Ruovttuguovllu olggobealde sámeigela oahpahit doaisttáži unnán, muhto oahppiidlohku lea virtúálaohpaha mielde sturron. Sámeigela ealahus giellabesiin, gos unnoraččaide oahpahit giellalávumis áitatvuloš giella ja kultuvra.

Sámeigielas sirdašuvvá buolvadagas nubbái bearraša ja servoša siste njálmmálaš árbi. Giella, árbevieruid, máidnasiid, jáhkuid, árvvu ja dáidduid sirdin álgá dávvijumis juo árramánávuođas. Sámi duodji sirdá jaskes dieđu kultuvrras ja historjjás buolvadagas nubbái ja duojárás duojárui. Duodji sisttisdoallá dieđu luonddus ja luonddu birra, árbevirolaš ealahusain, dieđu ja vieruiduvvan kultuvrras áitasaš duodji duoddjonmáhtu lassin. Vajáduvvan dahje jávkan duodji ja dáidda laktáseaddji diehtodáidduid háliidit máhcahit ruovttoluotta atnui.

Sámi govva máilmmi árbevieruin lea ruohttasat jahke duháhiid duohken báktesárgundáidagis. Nuppe dáfuš sámi dáládáidaga guovddáš váikkuheaddji lea duodji ja máidái oarjemáilmmi dáiddaáddedje. Dego earáge dáiddasurggiin, sámi govva áidagis mánggat miellagiddevaččamus duodji lea šaddan dán ruossalašvuoda dulkojumiin. Sámemusiikka lea dán áigge seaguhus ođđasis ja boarrásis. Dan ruohttasat lea čiekŋalasas Suoma beale árbevirolaš sámemusiikka luodis, leu'ddis ja livdes. Vokálamusiikkašlájaid lassin sámemusiikka gávdno maid buot eará musiikkašlájain.

Máhcahagat minidáiddaskáhpes ja rávagihppagis
leat dehálaččat. Daid vuodul mii ákkastallat
minidáiddaskáhpaid joatkašumi maiddái boahhteáiggis.
Mii almmuhit skáhpe geavaheaddjiid meari
Museovirastoi. Čuovvovaš minidáiddaskáhppejorrosis
mii vuoruhit daid ovttagaid mat dál addet máhcahaga.
Giitu go vástidehpet!

Máhcahatskovvi suomagillii ja eangalasgillii.

Dahkkit *Nana, litna muorra*

Dingojuvvon buktagat

Jouni S. Laiti
Mihkku Laiti (Yungmiqu)

Vuorddán-bihtá miksen ja mastereren

Jiiaa

Bargojoavku Oulu musea- ja dieđaguovddážis

Koordinašuvdna: Tuija Visuri, Hanna-Leena Ruottinen
Muorraduojit ja dikšun: Mika Siekkinen
Materiálakonsultašuvdna: Minna Timlin
Lasergraveren: Paavo Hiltunen
Teavsttat: Tuija Visuri, Jouni S. Laiti, Mihkku Laiti
Pedagogalaš plánen: Eerika Arposalo,
Laura Lampinen
Rávagihippaga bajiloidnu: Samuli Viitasaari
Buvttagovat: Mika Friman
Gulahallan: Sallamaari Stenberg

Konsultašuvdna & Máttut ellet mis -teaksta (davvisámegiella, suomi)

Sámemusea Siida

Govat

Jouni S. Laiti: Kevin Francett
Yungmiqu: Vilda Simon
Kirsi Máret Paltto: Arto Liiti / Roavvenjárgga dáiddamusea
Govat leat ráddjejuvvon bardima várás.

Jorgalusat

Anárašgiella: Neeta Jääskö
Nuortalašgiella: Tiina Sanila
Davvisámegiella: Juuso Valle
Vuorddán-bihtá lyrihkaid buhtisinčállin
ja suomagielat jorgalus: Juuso Valle

Oulu dáiddamusea dingojuvvon buvttá 2026
Minidáiddaskáhppe lea fidnen Museovirasto doarjaga

